

Starynska O.

Associate professor of the department of applied psychology and speech therapy of Berdiansk state pedagogical university

THE AGE PECULIARITIES OF FORMATION THE SOCIAL INTELLIGENCE OF PERSONALITY WITH DISABILITIES OF INTELLECTUAL DEVELOPMENT

The problem of the development of social intelligence of children with intellectual disabilities as a main factor of their successful socialization is relevant and significant. **The goal of the research** is to define the age peculiarities of the formation the social intelligence of personality with disabilities of intellectual development. In modern foreign and domestic scientific space, psychologists and teachers studied different aspects of the problem of the development of personality's social intelligence. Their scientific research concerned personalities of different age with disabilities of the intellectual development and with normal intellectual development. Trying no to change the scientific positions of psychologists and teachers in the conducted and given theoretical analysis there have been appealed to the terms used by them. The theoretical analysis of recent research and publications in the field of psychological and pedagogical science has enabled the following conclusions. Modern foreign and domestic scientists studied certain aspects of the problem of the development of social intelligence of personality with disabilities of the intellectual development and with normal intellectual development at different age stages. According to the results of a study of primary school age, it was found that, compared with peers with normal intellectual development, second-graders and fourth-graders with intellectual disabilities are characterized by a low level of differentiation and integration of interpersonal cognition. According to the results of the study of middle school age, it was found that the social intelligence of adolescents with intellectual disabilities facilitates their orientation in situations of interpersonal interactions. Low levels of social intelligence in such adolescents can be combined with a high level of their aggression, as well as deviant behavior. According to the results of a study of senior school age, it was found that high school students with intellectual disabilities have a practical level of social intelligence. However, regardless of the formation of this level of social intelligence and the conditions of upbringing, the full adaptation of this category of high school students in society is hindered by their social immaturity.

Key words: social intelligence, disorders of intellectual development.

Стаття надійшла до редакції 04.08.2021

УДК 316.614.6

DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-0409.2021.2\(54\).252084](https://doi.org/10.18524/2707-0409.2021.2(54).252084)

Сулова В. О.

к. психол. н., доцент кафедри практичної та клінічної психології ФПСП ОНУ імені І. І. Мечникова
dunayeva.valeriya@gmail.com
ORCID 0000-0003-2209-3941

ЕТНОСПЕЦИФІЧНІ ІНДИКАТОРИ АДАПТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У СЕРЕДОВИЩІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Стаття доповнює існуючі кількісні та якісні дослідження у соціальної та кроскультурній психології про психологічні детермінанти міжкультурних відносин. Автор статті досліджує та пояснює, як типи етнічної ідентичності, ауто- та гетеро-стереотипи пов'язані один з одним і як вони впливають на процес акультурації іноземних студентів в Україні, та на міжкультурну взаємодію.

Результати показали, що іноземні студенти, які мають високий рівень позитивної етнічної ідентифікації, висловили сильну перевагу стратегіям інтеграції та низьку перевагу асиміляції та сепарації. У свою чергу, потужне почуття приналежності до етнічної групи та ставлення до інгрупи серед українських студентів сприяє стратегії сегрегації та відчуження іноземних студентів та сприяє акультураційному очікуванню — мультикультурності.

Ключові слова: етнічні стереотипи, етична ідентичність, стратегії акультурації.

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття став для сучасного людства новим етапом розвитку міжособистісних відносин. Це обумовлено, перш за все, інтенсифікацією міжетнічних контактів (економічні, політичні та освітні міграції), результатом якої стало потужне зіткнення різних культур. В контексті тенденції все більш інтенсивного міжкультурного спілкування та взаємопроникнення культур особливо актуальними стають проблеми,

пов'язані з адаптацією іноземних студентів в чужому середовищі та налагодженням ефективних міжкультурних відносин.

На даний момент Україна є полікультурною і багатоконфесійною країною. Позитивна динаміка чисельності іноземних студентів у вищих навчальних закладах України свідчить про певні успіхи, досягнуті національною системою освіти на шляху до інтеграції в європейський та світовий освітній простір. Академічна мобільність студентів стала важливою характеристикою системи вищої професійної освіти.

Поліетнічність освітнього середовища змушує вирішувати досить складне завдання організації навчального процесу з урахуванням культурно обумовлених розходжень, вибудовування безпосередніх міжетнічних контактів у спільній діяльності представників різних культур. Все більше українських вузів акцентують свої сили на якості системи освіти, на створенні для іноземних студентів умов, в яких вони зможуть накопичувати теоретичний та практичний досвід, необхідний для професійного та особистісного розвитку. Ця мета є важливою умовою конкурентоспроможності ВНЗ, показником його респектабельності і привабливості для абітурієнтів [1].

В свою чергу, для актуалізації мобільності та успіху навчального процесу, необхідні здатність та готовність особистості змінювати свій статус, місце проживання, наявність конструктивних навичок міжкультурної взаємодії та високої мотивації навчання. У більш широкому сенсі ця проблема пов'язана з процесом соціокультурної адаптації. Дуже важливо розуміти, як відчуває себе іноземний студент, який опинився в новому для нього соціальному, політичному та економічному середовищі, яку допомогу надати для процесу його адаптації до нових умов, як підвищити рівень засвоєння професійних знань. Адже кожна конкретна особистість іноземного студента несе в собі системи прийнятих норм, установки, цінності своєї культури, відображає традиції і звичаї тієї етнічної групи, у яких вона формувалася.

Метою статті є представлення результатів емпіричного дослідження етноспецифічних індикаторів адаптації особистості у середовищі міжкультурної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема успішно-го входження студента-іноземця у нове культурне середовище постає у працях таких зарубіжних та вітчизняних психологів як Н. М. Лебедева, Т. Г. Стефаненко, Г. У. Солдатова-Кцоєв, Дж. Беррі, Я. Кім, С. Бочнер, Й. Селмер, О. М. Татарко, В. В. Гриценко, О. Леонтєв, Г. Сельє та ін.; у роботах таких соціологів, як М. Вебер, М. Вітковська, О. Дудченко, Р. Мер-тон, П. Сорокін, Р. Хайруллін та ін.; педагогів (Л. Бей, З. Назіров, О. Тростинська та ін). У своїх роботах перераховані вище автори розглядали такі проблеми: стадії входження до кросс-культурного середовища, етапи та критерії соціокультурної адаптації, фактори, що впливають на успішність/неуспішність соціокультурної адаптації.

Розглядаючи особливості міжкультурної взаємодії, слід зупинитись на процесі акультурації. Будь-яке входження індивіда у нове йому соціокультурне середовище пов'язане безпосередньо з процесом акультурації. У «Філософському енциклопедичному словнику» акультурація визначається як «процеси взаємовпливу культур, сприйняття одним народом повністю або частково культури іншого народу, зазвичай, більш розвиненого» [4]. У психологічній літературі є кілька основних інтерпретаційних схем поняття акультурація. Спочатку автори R. Redfield, R. Linton, & M. Herskovits визначають акультурацію як «результат безпосереднього, тривалого контакту груп з різними культурами, що виражається у зміні патернів оригінальної культури однієї або обох груп» [цит.по: 8]. Розуміння акультурації виключно як феномена групового рівня пізніше було розширено запровадженням поняття психологічної акультурації як процесу зміни в індивіді його самоідентифікації, ціннісних орієнтацій, рольової поведінки тощо. [9, 10, 13]. Таким чином, акультурація є способом реагування індивіда, групи чи суспільства на міжкультурний контакт [12]. Такий спосіб реагування є якоюсь міжкультурною стратегією, яка охоплює широкий спектр поведінки, установок і цінностей, що змінюються в процесі контакту між культурами [11]. Міжкультурні стратегії засновані на двох базових моментах: 1) бажання зберегти культуру та унікальність групи; 2) бажання вступати в регуляр-

ні контакти з іншими етнокультурними групами суспільства, включаючи домінуючу групу. Однак не всі групи та індивіди бажають вступати у міжкультурну взаємодію. Якщо домінуюча група обмежує вибір представників груп, що не домінують, досліднику необхідно врахувати і третій фактор — здатність домінуючої групи впливати на стратегії акультурації, використовувани не домінуючими групами [5, 6]. Через війну процес акультурації стає взаємним, обидві групи обирають стратегії залежно та умовами конкретної ситуації взаємодії.

Багато дослідників вказують на вплив культурного контексту як на першорядну важливість у формуванні етнічної ідентичності [6, 10, 11, 12]. Такі соціальні чинники як упередження та стереотипи сприяють різноманітним контекстам, у яких розвиваються етнічна ідентичність.

Етнічна ідентичність зазвичай розглядається як охоплення різних аспектів особистості, зокрема самоідентифікації, почуття приналежності і прихильності до групи, почуття спільних цінностей та оцінне ставлення до своєї власної етнічної групи [2, 3]. У своїх роботах Horowitz відзначав, що етнічна приналежність є «мозаїкою, що складається з вірувань, релігії, колективної пам'яті, емоції, міфології та мови, яка відповідає їхній спільній етнічній культурі» [8].

Етнічні стереотипи — це узагальнений, емоційно-насичений образ етнічної групи або її представників, створений історичною практикою міжетнічних відносин. Крім цього, у змісті етнічних стереотипів можуть бути присутніми й рекомендації щодо ставлення до людей певної національності. Уявлення та характеристики членів своєї етнічної групи описуються автостереотипами, а образи, що приписуються представникам інших етнічних груп — гетеростереотипами.

Результати дослідження. Для вивчення безпосереднього впливу на характер міжкультурної взаємодії особливостей національної самосвідомості студентів було проаналізовано дані опитувальника «Типи етнічної ідентичності», Г. У. Сладатової та С. В. Рижової. Це дало нам можливість виявити типи ідентичності з різною якістю та ступенем виразності етнічної толерантності у групах іноземних та українських студентів.

За даними дослідження, позитивна етнічна ідентичність, за якої позитивне ставлення до власного етносу поєднується з позитивним ставленням до інших народів, у студентів в обох групах займає домінуючу позицію над іншими тенденціями етнічної ідентичності. Можна стверджувати, що даний вираз вказує на баланс толерантності по відношенню до власної групи та інших етнічних груп. Разом з тим, порівнюючи результати між національними групами за цією шкалою, виявляються достовірні відмінності між іноземними та українськими студентами ($t = 2,1$, при $p < 0,05$). У групі іноземних студентів високі оцінки за шкалою позитивна етнічна ідентичність мають значно більшу кількість учасників, ніж у групі українських студентів.

Друге місце за ступенем виразності займає шкала «етнонігілізм». Ця шкала відбивається співвідношенням у структурі етнічної ідентичності позитивного образу власної етнічної групи та позитивного ставлення до інших. Виявлено достовірні відмінності за даною шкалою ($t = 2,6$, при $p < 0,01$) показують, що в українських студентів значно виразніша шкала «етнонігілізм» на відміну від іноземних студентів. Можна припустити, що кожна зі сторін міжетнічної взаємодії чітко сприймає культурні особливості своєї та іншої національності на основі культурних контрастів, що змушує учасників міжкультурного спілкування критично ставитись до проявів своєї національної групи.

Порівнюючи результати між національними групами за шкалою «етноогоїзм» не виявлено статистично значимих відмінностей. Разом з тим, високі показники шкали «етноогоїзм» свідчать про переважне значення цього типу ідентичності одночасно у двох групах, вказуючи на прояв українських та іноземних студентів напруженості та роздратування у спілкуванні з представниками інших етнічних груп, присутність у них інтолерантності по відношенню до інших етнічних груп.

Зіставляючи отримані результати за шкалою «етнічна індіферентність», що відображає розмивання етнічної ідентичності, виражене в невизначеності етнічної належності, байдужості до етнічних питань і проблем, неактуальності етнічності можна

відзначити, що ця шкала статистично значуща ($p < 0,01$). Можна припустити, що ці студенти переживають трансформацію етнічної самосвідомості у бік її знецінення, причиною якого може бути відрив від своєї групи та нерозуміння своєї позиції та ролі на сучасному етапі соціальних змін.

Встановлено низький відсотковий зміст відповідей за шкалами «національний фанатизм» та «етноізоляціонізм», що свідчить про бажання як іноземних так і українських студентів пристосовуватися, наближатися до нової культури: допускати міжнаціональні шлюби, спілкуватися та мати дружні стосунки з людьми інших національностей.

Результати дослідження наявності та інтенсивності стереотипних уявлень про свою та іншу етнічну групу в українських та іноземних студентів показали, що стосовно своєї групи домінуюче число студентів в обох групах (42,86 %) продемонстрували середній рівень позитивного етнічного стереотипу. Проте 17,14 % іноземних студентів та 11,43 % українських студентів показали негативний рівень стереотипізації (показник «позитивний етнічний стереотип» має значення в межах 0–0,02).

Дані про самооцінку як іноземних, так і українських студентів можемо отримати, порівнюючи результати за параметрами «Я» та «Ідеал». Як видно на рис.1 та рис 2, в обох групах за критерієм «Ідеал» переважають високі бали (близько 77,14 % та 71,429 % опитаних серед іноземних та українських студентів відповідно показали високе та середнє значення позитивного етнічного стереотипу за даним критерієм).

Виявити етнічні уподобання студентів дозволяє порівняти образ типового представника певної етнічної групи з «Ідеалом». Так, порівнюючи параметри «Типовий» представник своєї національності та «Ідеал», ми можемо виявити загальне ставлення до своєї національності. Встановлено, що негативний стереотип по відношенню до «типового» представника своєї національності виражений яскравіше, ніж по відношенню до «ідеального». Тобто. 34,29 % опитаних іноземних студентів мають негативний етнічний стереотип стосовно «типового» представника своєї національності, коли стосовно «Ідеалу» цей показник нега-

тивний етнічний стереотип виражений лише у 6 % опитаних. В українських студентів це значення 40 % та 11,43 % відповідно. Дані значення критеріїв говорять про прагнення досліджуваних бачити в «усередненому» представнику своєї національності риси «Ідеалу».

Проте свій ідеал студенти також не бачать і в «Типовому» представнику іншої національності (40,0 % як опитаних іноземних студентів, так і опитаних українських студентів мають негативний етнічний стереотип щодо «типового» представника іншої національності).

Для аналізу етнічної ідентифікації та міжетнічної диференціації порівнюємо коефіцієнти, отримані для образу «Я» в обох групах. Таким чином, можна констатувати, що серед опитаних студентів виявлено середній рівень інтенсивності негативного етнічного стереотипу щодо образу «Я» (17,14 % та 5,71 % у двох групах відповідно) та високий рівень по відношенню до «типового» представника іншого національності (49 % у групі іноземних студентів; 48,57 % серед українських студентів). Загалом позитивний стереотип переважає по відношенню до образу «Я» (66 % у групі іноземних студентів; 71,43 % серед українських студентів).

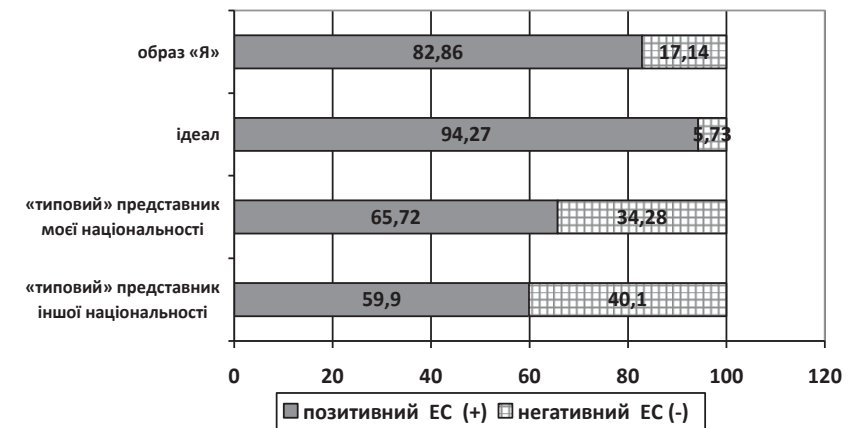

Рис. 1. Структура етнічного стереотипу групи іноземних студентів, %

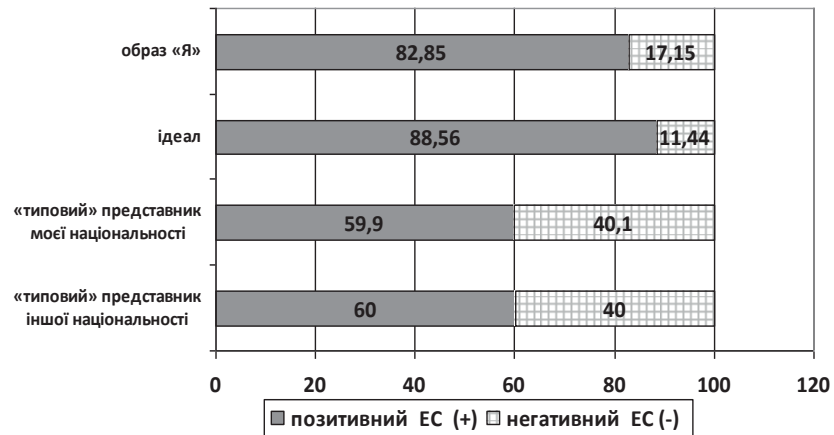

Рис. 2. Структура етнічного стереотипу у групі українських студентів, %

Дослідження акультураційних стратегій за допомогою опитувальника Дж. Беррі визначило, що іноземні студенти переважно націлені на засвоєння норм іншої (приймаючої) культури без відмови від норм власної культури. Українські студенти у свою чергу націлені на прийняття іноземців та їхню інтеграцію у своє суспільство.

Іноземні студенти віддають перевагу стратегії інтеграції (42,86 %), а українські, у свою чергу, віддають перевагу мультикультуралізму (51,43 %). На другому місці у обох груп виявлено стратегію сепарації (25,71 % іноземн. студ.), та акультураційні очікування типу — сегрегація (22,86 % укр. студ.). На третьому місці за ступенем переваги іноземні студенти обирають асиміляцію (17,14 %), а на четвертому — стратегію маргіналізації (14,29 %). Тобто, для більш конструктивної психологічної та соціальної адаптації ця частина іноземних студентів згодні поступово втратити цінності своєї культури та засвоїти норми та цінності іншої, української культури. У свою чергу українські студенти дотримуються таких акультураційних очікувань, як «плавильний котел» (17,14 %) та «виключення» (8,57 %).

Аналіз взаємозв'язку етнічної ідентичності з акультураційними стратегіями у іноземних студентів та акультураційними очікуваннями для українських студентів показав, що в обох групах виявлено позитивний зв'язок між усіма стратегіями адаптації та позитивною етнічною ідентичністю. У іноземних студентів виразність позитивної етнічної ідентичності позитивно пов'язана зі стратегією інтеграції та негативно зі стратегіями асиміляції та сепарації. Щодо українських студентів, виявлена виразність позитивної етнічної ідентичності негативно пов'язана з акультураційними очікуваннями сегрегації та виключенням та позитивно — з акультураційними очікуваннями мультикультуралізму.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами дослідження можна зробити такі висновки: Особливість міжособової взаємодії студентів в етноконтактній групі залежить від існуючих етносоціальних установок як іноземних, так і українських студентів; рівня розвитку етнічної толерантності у етноконтактній групі. Як українські, так і іноземні студенти дотримуються толерантної позиції стосовно представників інших націй, однак визнають необхідність певних обмежень за національною ознакою.

Між етнічними стереотипами та етнічною ідентичністю існує взаємозв'язок, що характеризується наявністю культурно-універсальних та культурно-специфічних аспектів. Характер взаємозв'язку між стереотипами та ідентичністю як в іноземних, так і в українських студентів визначається такими факторами, як гендерна та етнокультурна приналежність, а також залежить від терміну проживання іноземців в Україні.

Характеристики позитивної етнічної ідентичності взаємопов'язані зі стратегіями акультурації іноземних студентів та акультураційними очікуваннями українських студентів (в обох групах виявлено позитивний взаємозв'язок позитивної етнічної ідентичності зі стратегією «інтеграції» в іноземних студентів та акультураційними очікуваннями «мультикультуралізм»).

Представлені в дослідженні розробки можуть знайти своє застосування в подальших дослідженнях міжетнічних відносин з метою діагностики, вимірювання реального стану та прогнозування подальшого їх розвитку.

Список використаної літератури

1. Зверева М. А. Психологические особенности взаимосвязи этнических автостереотипов и этнической идентичности в подростковом возрасте [Электронный ресурс] // Психологическая наука и образование. 2010. Т. № 3. — Режим доступа: <http://psyedu.ru/journal/2010/3/Zvereva.phtml>
2. Лебедева Н. М. Этническая и кросс-культурная психология. Учебник психологии для студентов гуманитарных вузов. СПб.: «ПИТЕР», 2000. С. 525–531.
3. Стефаненко Т. Г. Социальная психология этнической идентичности / Стефаненко Т. Г. М.: МГУ, 1999. 280 с.
4. Философский энциклопедический словарь / ред.-сост. Е. Ф. Губский и др. М.: ИНФРА-М, 2009. 569 с.
5. Berry, J. W. (2003). *Conceptual approaches to acculturation*. In K. M. Chun, P. B. Organista, & G. Marin (Eds.), *Acculturation. Advances in theory, measurement, and applied research*. Washington, D. C.: American Psychological Association, p. 305.
6. Berry, J. W. & Kim, U. (1988). *Acculturation and mental health*. In P. R. Dasen, J. W. Berry & N. Sartorius (Eds.), *Health and cross-cultural psychology: Towards applications*. London: Sage. pp. 207–236.
7. Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H., & Dasen, P. R. (2002). *Cross-Cultural Psychology: Research and Applications*, Second Edition. Cambridge: University Press.
8. Horowitz, D. (2000). *Ethnic Groups in Conflict*. London: University of California Press, p. 291.
9. Kozulin A., Venger A. (1994). Immigration without adaptation: the psychological world of Russian immigrants in Israel. *Mind, Culture and Activity*, 4, 230–238.
10. Kvernmo, S., & Heyerdahl, S. (2003). Acculturation strategies and ethnic identity as predictors of behavioral/emotional problems in arctic minority adolescents. *Journal of the American Academy of Child Adolescent Psychiatry*, 37, 743–751.
11. Phinney, J. S. (2003). *Ethnic identity and acculturation*. In K. M. Chun, P. B. Organista, & G. Marin (Eds.), *Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research*. Washington, DC: American Psychological Association, pp. 63–82.
12. Sam, D. L. (2006). *Acculturation: Conceptual background and core components*. In D. L. Sam & J. W. Berry (Eds.), *The Cambridge handbook of acculturation psychology*. Cambridge: Cambridge University Press. pp. 1–26.
13. Sodowsky, G. R., Lai, E. M., & Plake, B. S. (1991). Moderating effects of sociocultural variables on acculturation attitudes of Hispanic and Asian Americans. *Journal of Counseling and Development*, 70, pp. 194–204.

References

1. Zvereva M. A. (2010). Psihologicheskie osobennosti vzaimosvyazi etnicheskikh avtostereotipov i etnicheskoj identichnosti v podrostkovom vozraste [Elektronnyj resurs] [Psychological features of the relationship between ethnic autostereotypes and ethnic identity in adolescence]. *Psihologicheskaya nauka i obrazovanie — Psychological Science and Education* Vol. 3. Retrieved from: <http://psyedu.ru/journal/2010/3/Zvereva.phtml> [In Russian].
2. Lebedeva N. M. (2000). *Etnicheskaya i kross-kul'turnaya psihologiya*. [Ethnic and cross-cultural psychology]. Uchebnik psihologii dlya studentov gumanitarnykh vuzov. SPb.: «PITER» [In Russian].
3. Stefanenko T. G. (1999). *Social'naya psihologiya etnicheskoj identichnosti* [Social psychology of ethnic identity]. M.: MGU [In Russian].
4. Filosofskij enciklopedicheskij slovar' (2009) / red.-sost. E. F. Gubskij i dr. [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. M.: INFRA-M [In Russian].
5. Berry, J. W. (2003). *Conceptual approaches to acculturation*. In K. M. Chun, P. B. Organista, & G. Marin (Eds.), *Acculturation. Advances in theory, measurement, and applied research*. Washington, D. C.: American Psychological Association, p. 305.
6. Berry, J. W. & Kim, U. (1988). *Acculturation and mental health*. In P. R. Dasen, J. W. Berry & N. Sartorius (Eds.), *Health and cross-cultural psychology: Towards applications*. London: Sage. pp. 207–236.
7. Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H., & Dasen, P. R. (2002). *Cross-Cultural Psychology: Research and Applications*, Second Edition. Cambridge: University Press.
8. Horowitz, D. (2000). *Ethnic Groups in Conflict*. London: University of California Press, p. 291.
9. Kozulin A., Venger A. (1994). Immigration without adaptation: the psychological world of Russian immigrants in Israel. *Mind, Culture and Activity*, 4, 230–238.
10. Kvernmo, S., & Heyerdahl, S. (2003). Acculturation strategies and ethnic identity as predictors of behavioral/emotional problems in arctic minority adolescents. *Journal of the American Academy of Child Adolescent Psychiatry*, 37, 743–751.
11. Phinney, J. S. (2003). *Ethnic identity and acculturation*. In K. M. Chun, P. B. Organista, & G. Marin (Eds.), *Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research*. Washington, DC: American Psychological Association, pp. 63–82.
12. Sam, D. L. (2006). *Acculturation: Conceptual background and core components*. In D. L. Sam & J. W. Berry (Eds.), *The Cambridge handbook of acculturation psychology*. Cambridge: Cambridge University Press. pp. 1–26.
13. Sodowsky, G. R., Lai, E. M., & Plake, B. S. (1991). Moderating effects of sociocultural variables on acculturation attitudes of Hispanic and Asian Americans. *Journal of Counseling and Development*, 70, 194–204.

Суслова В. А.

к. психол. н., доцент кафедри практичної і клінічної психології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
Dunayeva.valeriya@gmail.com

ЭТНОСПЕЦИФИЧЕСКИЕ ИНДИКАТОРЫ АДАПТАЦИИ ЛИЧНОСТИ В СРЕДЕ МЕЖКУЛЬТУРНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Статья дополняет существующие количественные и качественные исследования социальной и кросс-культурной психологии о психологических детерминантах межкультурных отношений. Автор статьи исследует, как типы этнической идентичности связаны с ауто- и гетеростереотипами и какова их роль в процессе аккультурации иностранных студентов в Украине и межкультурном взаимодействии.

Результаты исследования показывают, что иностранные студенты, имеющие высокий уровень положительной этнической идентификации, предпочитают стратегию интеграции и меньше всего стремятся к ассимиляции и сепарации. В свою очередь мощное чувство принадлежности к своей этнической группе и положительное отношение к ней у украинских студентов способствует стратегии сегрегации и отчуждения иностранных студентов и аккультурационному ожиданию — мультикультурности.

Ключевые слова: этнические стереотипы, нравственная идентичность, стратегии аккультурации.

Suslova V. O.

PhD in Psychological Sciences,
Docent of the Department of Practical and Clinical Psychology,
Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine
Dunayeva.valeriya@gmail.com

ETHNOSPECIFIC INDICATORS OF PERSONAL ADAPTATION IN THE CONDITIONS OF INTERCULTURAL INTERACTION

Abstract: The present paper supplements existing quantitative and qualitative research in social and cross-cultural psychology, theoretical provisions on the psychological determinants of intercultural relations.

The author of the article have an attempt to investigate and explain how types of ethnic identity, auto- and hetero-stereotypes are related to each another and how they affect the acculturation process of foreign students in Ukraine and therefore they affect intercultural interaction.

In the article the results of the survey of foreign and Ukrainian students studying at the Odessa I. I. Mechnikov National University are represented. The sample consisted of 170 students: 79 foreign students and 91 Ukrainians aged 17 to 26 years.

This survey was based on standardized questionnaires: Types of Ethnic Identity (G. U. Soldatova, S. V. Ryzhova), Diagnostic test of relations (G. U. Soldatova) and Acculturation Strategies Research Questionnaire (J. Berry).

The aim of the article is to present the results of an empirical study of ethnospecific indicators of personality adaptation in the environment of intercultural interaction.

Results indicated that foreign students that had a high degree of positive ethnic identification have expressed the have expressed the strong preference to integration strategies and the low preference to the assimilation and separation. In its turn, the powerful feeling of belonging to an ethnic group and attitude towards the in-group in Ukrainian students promotes of the segregation strategy and exclusion of the foreign students and contributes to the acculturation expectation — the multiculturalism.

The presented empirical results can find their application in further studies of interethnic relations: diagnostics of the current state and forecasting of their further development.

Key words: ethnic stereotypes, ethnic identity, acculturation strategies.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2021